മാനവാനന്തര ദർശനങ്ങളിലെ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ വേരുകൾ

ഗാസ്പർ കെ.ജെ.
അസിസ്റ്റന്റ് പ്രൊഫസർ, തത്ത്വശാസ്ത്ര വിഭാഗം, ഗവ. വനിതാ കോളേജ്, തിരുവനന്തപുരം

പ്രബന്ധസംഗ്രഹം

മാനവാനന്തരവാദപഠനങ്ങളിൽ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിന്റെ കാഴ്ചപ്പാടുകൾ എത്രമാത്രം സ്വാധീനം ചെലുത്തുന്നുണ്ടെന്ന് ഈ പ്രബന്ധം പരിശോധിക്കുന്നു. എഡ്മണ്ട് ഹുസ്സേൾ, മാർട്ടിൻ ഹൈഡ്ഗർ തുടങ്ങിയ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ ചിന്തകർ രൂപപ്പെടുത്തിയ വിചാരസംവർഗ്ഗങ്ങളും സംപ്രത്യയങ്ങളും സമകാലീന മാനവാനന്തര പഠനങ്ങൾക്കു കൂടുതൽ കരുത്തേകുന്നുണ്ട്. 'മനുഷ്യൻ' എന്ന സങ്കല്പനത്തെ പുനർവിചാരത്തിന് വിധേയമാക്കുന്ന മാനവാനന്തര പഠനങ്ങൾ, തങ്ങളുടെ വിചിന്തനങ്ങൾ അവതരിപ്പിക്കാൻ പ്രയോജനപ്പെടുത്തുന്ന ഭാഷാപരികല്പനകളും സംപ്രത്യയങ്ങളും പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിന്റെ ചിന്താപരിസരങ്ങളിൽ നിന്നു രൂപപ്പെടുത്തിയെടുക്കുന്നതായിക്കാണാം. മാനവതാദർശനങ്ങളുടെ പരിധികളെയും പരിമിതികളെയും 'പലമ'യുടെ സംവാദഭൂമിയാക്കാൻ മാനവാനന്തരവാദ പഠനങ്ങളെ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയം സഹായിക്കുന്നുണ്ട്.

താക്കോൽവാക്കുകൾ: പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയം, മാനവവാദം, മാനവവാദാനന്തരം, ബോധഘടന, ശരീരബദ്ധ-ബോധം

ആമുഖം

മാനവാനന്തരവാദങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള സമകാലീനചർച്ചകളിൽ പ്രതിഭാസിക വിജ്ഞാനീയത്തോടുള്ള അവയുടെ ചാർച്ചയും ചേർച്ചകളും വിയോജിപ്പുകളും പഠനവിധേയമാകുന്നുണ്ട്.[1] പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ ദർശനങ്ങൾക്കു വ്യക്തവും

വ്യതിരിക്തവുമായ ദിശാബോധം നൽകിയ ജർമ്മൻ ദാർശനികരായ എഡ്മണ്ട് ഹുസ്സേളിന്റെയും മാർട്ടിൻ ഹൈഡഗറിന്റെയും, ഫ്രഞ്ച് ദാർശനികരായ മോറിസ്- മെർലോപോണ്ടിയുടെയും ഇമ്മാനുവൽ ലെവിനാസിന്റെയും പഠനങ്ങൾ മാനവദർശനവിചിന്തനങ്ങൾക്ക് പുതിയ മാനങ്ങൾ നൽകിയതായി ഇന്നത്തെ പ്രതിഭാസദാർശനിക പഠനങ്ങൾ സമ്മതിക്കുന്നു. 'മനുഷ്യൻ' എന്ന സംജ്ഞയുടെ പ്രതിഭാസികവിജ്ഞാനീയ പഠനങ്ങളിൽ, 'കർത്തൃത്വം' (Subjectivity), അന്തർകർത്തൃത്വം (Inter subjectivity), ബോധഘടന (Conscious Structure), ശരീരബദ്ധ ബോധം (Body Consciousness), സ്പർശം (Touch), അപരത്വം (Otherness), വേദന (Pain), സഹനം (Suffering), സാങ്കേതികത (Technology), ഭാഷയും ഭാഷണവും (Language and Speech), ധാർമ്മികത (Ethical), പ്രകൃതിയും സംസ്കാരവും (Nature and Culture) തുടങ്ങി നിരവധി ആശയാവലികളും മേഖലകളും തുറന്നുകിട്ടുന്നുവെന്നും അവ എങ്ങനെയെല്ലാം മനുഷ്യനെക്കുറിച്ചുള്ള സാമ്പ്രദായികവും ആധുനികവുമായ അന്വേഷണങ്ങളുടെ പരിധിയും പരിമിതിയും തുറന്നുകാട്ടുന്നുവെന്നും പുതിയ പഠനങ്ങൾ പറയുന്നു. പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിലെ പല ചർച്ചകളും മാനവാനന്തരപഠനങ്ങൾക്ക് വേഗത നൽകിയെന്നതിനു സമകാലീന ഗവേഷണ പഠനങ്ങൾ സാക്ഷ്യംതരുന്നുണ്ട്.

പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ പഠനങ്ങൾക്ക് പ്രാമുഖ്യം നൽകുന്ന നാലു ചിന്തകരെയും, അവരുടെ വിചിന്തനങ്ങളിലെ പ്രധാന പ്രമേയങ്ങളെയും നിരീക്ഷണങ്ങളെയും ഹ്രസ്വമായി അവതരിപ്പിച്ചാണ് ഈ പഠനം നീങ്ങുന്നത്. മാനവാനന്തരദർശനങ്ങളുടെ സമകാലീനചർച്ചകളിൽ ഈ പ്രമേയങ്ങൾ പ്രസക്തമായവയാണെന്ന് സമർത്ഥിക്കുകയാണിതിൽ. അതിനാൽ മാനവാനന്തരദർശനങ്ങളിൽ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയവേരുകൾ അന്വേഷിക്കാനാണ് ഈ പഠനത്തിന്റെ താത്പര്യം. പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിന്റെ മുഖ്യവക്താക്കളിലൊരാളായ ഹൈഡ്ഗറിന്റെ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ ദർശനത്തിൽ 'Da-Sein' എന്ന മനുഷ്യ-ഉണ്മയുടെ നിലനിൽപ്പ്, മനുഷ്യാനുഭവത്തിന്റെ ആഴങ്ങളിലേയ്ക്കും സാധ്യതകളിലേയ്ക്കും വാതിൽ തുറക്കുന്നുവെന്നവതരിപ്പിക്കുന്നു. ഹൈഡ്ഗറിൽ മനുഷ്യ-ഉണ്മയെന്നത് അസ്തിത്വത്തെപ്പറ്റിയുള്ള നിരന്തരമായ ചോദ്യമാണ്. 'നിലനിൽക്കുക' എന്നാൽ എന്ത് എന്നതാണ് 'Da - Sein' ൽ ഉന്നയിക്കുന്ന ചോദ്യം. 'നിലനിൽക്കുക' എന്നതിന്റെ അർത്ഥവും സാധ്യതകളുമായി ഈ ചോദ്യം വിടരുകയാണ്.

'മനുഷ്യനെന്ന ഉണ്മ' (Human being) എന്നതിനേക്കാൾ,

'ഉണ്മ'യിലായിരിക്കുന്ന മനുഷ്യനാണ് (Being Human) ഹൈഡ്ഗറിന്റെ 'Da - Sein'[2]. ഉണ്മയിലായിരിക്കുന്ന മനുഷ്യൻ അർത്ഥങ്ങളിലേയ്ക്ക് പിറക്കുകയും, അർത്ഥങ്ങളുടെ നിരവധിയായ സാധ്യതകളിലേയ്ക്കും തുറവികളിലേയ്ക്കും നീങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നു. അക്കാദമിക പരിശീലനത്തിൽ തന്റെ ഗുരുവായ എഡ്മണ്ട് ഹസ്സേളിന്റെ പഠനങ്ങളെ വിമർശനാത്മകമായി സമീപിച്ചാണ് ഹൈഡ്ഗർ 'Da - Sein'-നെ പ്പറ്റിയുള്ള കാഴ്ചപ്പാടുകൾ വികസിപ്പിക്കുന്നത്.

1. എഡ്മണ്ട് ഹസ്സേളിന്റെ ചിന്താപദ്ധതി

ആധുനിക പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിന്റെ ചിട്ടയായ തുടക്കം ഹസ്സേൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഉദ്ദിശതയുടെ പഠനത്തോടെയാണ്.[3] ഉദ്ദിശതയുടെ (intentionality) ഘടനയിലാണ് ബോധത്തിലെ അർത്ഥരൂപീകരണം സാധ്യമാകുന്നത്. ഉദ്ദിശതയിലാണ് അർത്ഥത്തിന്റെ പിറവി എന്നുപറയാം. ഹസ്സേളിന്റെ തത്ത്വചിന്താസമീപനത്തിൽ ബോധം എന്നത് മുൻകൂറായി, അബാധിതമായി മനുഷ്യരിൽ നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന സൂചനയില്ല. ബോധത്തിലായിരിക്കുകയെന്നാൽ, എന്തിനെയെങ്കിലും കുറിച്ചുള്ള ബോധത്തിലായിരിക്കുക എന്നാണർത്ഥമാക്കുന്നതെന്ന് ഹസ്സേൾ പറയുന്നു. ചുറ്റുമുള്ള പ്രപഞ്ചവസ്തുക്കളെപ്പറ്റിയുള്ള വസ്തുബോധമായി ഒരാളിൽ ബോധം നിലനിൽക്കുന്നു. ഉദാഹരണമായി, എനിക്കു പുറത്തുള്ള 'മരം' ബോധത്തിലെ 'മര'മായി എനിക്കനുഭവപ്പെടുന്നു. ഇത് പലപ്പോഴും തെറ്റിദ്ധരിക്കപ്പെടുന്ന ചിന്താസമീപനമാണ്. 'പുറത്തു നിൽക്കുന്ന മരം' എന്റെ വസ്തുബോധത്തിന്റെ മരമാകുകയെന്നത്, മരത്തെപ്പറ്റിയുള്ള എന്റെ ആശയമായി ബോധം പ്രവർത്തിക്കുന്നു എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നതെന്ന നിലയിൽ ഹസ്സേളിനെ വായിക്കുന്നത് ആശയ ചിന്താക്കുഴപ്പം മൂലമാണ്. വ്യക്ത്യധിഷ്ഠിത ആശയവാദത്തിന്റെ ചിന്തകനായ ജോർജ് ബർക്ക്‌ലിയുടെ ചിന്താധാരയിലേക്കു ഹസ്സേളിനെ ചുരുക്കിയെഴുതുന്നതിനു തുല്യമാണത്. എഡ്മണ്ട് ഹസ്സേളിന്റെ ചിന്താപരിശ്രമങ്ങളെ ജർമ്മൻ ദാർശനികനായ ഇമ്മാനുവൽ കാന്റിന്റെ തത്ത്വചിന്തയോട് ചേർത്തു പഠിക്കുന്നവരിലും തെറ്റിദ്ധാരണകളുണ്ടാകുന്നുണ്ട്.

കാന്റിന്റെ ദർശനത്തിൽ, പ്രതിഭാസമെന്ന (Phenomenon) തും പ്രതിഭാസമായി നമുക്ക് ലഭ്യമല്ലാത്ത, 'അതിൽത്തന്നെ നിലനിൽക്കുന്ന' വസ്തുവും രണ്ടു ഗണങ്ങളാണ്. 'അതിൽത്തന്നെ നിലനിൽക്കുന്ന' വസ്തുവാണ് 'Noumena'. ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെയും മനസ്സിന്റെ ഘടനയുടെയും സഹായത്താൽ രൂപപ്പെടുന്ന അറിവാണ് പ്രതിഭാസം. ഇന്ദ്രിയാനുഭൂതികൾക്കും മനസ്സിന്റെ ഘടനയ്ക്കും വഴങ്ങാതെ മാറിനിൽക്കുന്ന 'അതിൽത്തന്നെയുള്ള വസ്തുവാണ്'

Noumena. കാന്റിന്റെ ദർശനത്തിൽ 'വസ്തുലോകം'യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. നമുക്കു വഴങ്ങാതെ, അതിന്റെ ചില ഘടനകൾ അതിൽത്തന്നെ നിലനിൽക്കുന്നുമുണ്ട്. ജോർജ്ജ് ബർക്ക്‌ലിയുടെ തത്ത്വചിന്തയിൽ, വ്യക്ത്യധിഷ്ഠിതാശയമായി മാത്രം നിലനിൽക്കുന്ന ലോകത്തിനായി വസ്തു എന്നതിനെ (ആശയമല്ലാത്തതിനെ) അദ്ദേഹം നിഷേധിക്കുന്നുണ്ട്. ഹുസ്സേളിന്റെ ദർശനപദ്ധതിയിൽ അർത്ഥം, ആശയം, വസ്തു എന്നീ സംജ്ഞകളെല്ലാം ബോധ ഘടനയിലാണ് ലഭ്യമാകുന്നത്. 'അകത്തെ' ആശയലോകം, 'പുറത്തെ' വസ്തു ലോകം എന്ന വിഭജനം ഹുസ്സേളിൽ കാണാനാകില്ല. ബോധത്തിലായിരിക്കുന്ന ആൾക്കാണിതെല്ലാം അനുഭവമാകുന്നത്.

വിഷയിയും (Subject) വിഷയവും (Object) തമ്മിലുള്ള ബന്ധം ബോധത്തിന്റേതാണ്. 'പുറത്തുള്ള വസ്തു', 'അത് കാണുന്ന വ്യക്തി', 'അകത്തുള്ള ആശയം', 'അത് മനസ്സിലാക്കുന്ന ആൾ', 'ഭാവിയെപ്പറ്റിയുള്ള സ്വപ്നം', 'അത് പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന വ്യക്തി' എന്നിങ്ങനെയുള്ള വിഷയി-വിഷയ ബന്ധങ്ങളെല്ലാം ബോധത്തിന്റെ ഉദ്ദിഷ്ടതയിലാണ് അരങ്ങേറുന്നത്. അനുഭവിക്കുക, ചിന്തിക്കുക, സ്വപ്നം കാണുക, പ്രതീക്ഷിക്കുക, പ്രവർത്തിക്കുക, പ്രാർത്ഥിക്കുക എന്നീ ക്രിയകളെല്ലാം വിഷയി- വിഷയ ബന്ധത്തിന്റെ അരങ്ങുകളാണ്. ഹുസ്സേളിന്റെ ദർശനത്തിലെ 'ബോധം' എന്ന വാക്ക് ചിന്തയോടും ആശയത്തോടും മാത്രം ബന്ധപ്പെട്ടു നിൽക്കുന്ന സംജ്ഞയാണെന്ന് തെറ്റിദ്ധരിക്കരുത്. തത്ത്വചിന്തയിൽ പൊതുവെ ബോധമെന്ന വാക്കിനെ അങ്ങനെയാണല്ലോ മനസ്സിലാക്കിപ്പോന്നിട്ടുള്ളത്. 'ബോധത്തിലായിരിക്കുക' എന്ന അനുഭവം ഹുസ്സേളിന്റെ ചിന്തയിലെ അടിസ്ഥാന ആശയമായെടുത്താൽ, പ്രതിഭാസങ്ങളെല്ലാം അതിൽ ഭവിക്കുന്നവയാണ്. ഈ ലേഖനം എന്ന പ്രതിഭാസത്തെ എഴുതിരൂപപ്പെടുത്തുന്ന എഴുത്തുകാരിയായ ഞാൻ ബോധത്തിന്റെ ഘടനയിലെ പ്രതിഭാസനിർമ്മിതിയാണ്. എഴുത്തുകാരിയെന്ന വിഷയിയുടെ വിഷയമാണ് ഈ ലേഖനം. ഇങ്ങനെ ഹുസ്സേൾ വിശദമാക്കുന്ന ബോധത്തിന്റെ ഘടനയാണ് ഉദ്ദിഷ്ടത. ഉദ്ദിഷ്ടതയിലൂടെ 'അറിയുന്ന ആളും' (Subjective തലം) 'അറിയപ്പെടുന്ന വസ്തുവും' (Objective തലം) ഇരു ധ്രുവങ്ങളെപ്പോലെ തോന്നുമെങ്കിലും, അത് 'അറിവ്' എന്ന പ്രക്രിയയുടെ ഒരേ സന്ദർഭമാണ്. 'അറിവ്' എന്ന വാക്ക് വിവിധങ്ങളായ അർത്ഥധ്വനികളോടെയാണ് ഹുസ്സേൾ പ്രയോഗിക്കുന്നത്. മുമ്പ് സൂചിപ്പിച്ചപോലെ അതിൽ പ്രതീക്ഷയും സന്താപവും സന്തോഷവും സംശയവും സന്ദേഹവും തുടങ്ങി നിരവധി മനുഷ്യാനുഭവങ്ങൾ ചേർന്നുനിൽക്കുന്നു.

ഹുസ്സേൾ പ്രതിപാദിക്കുന്ന പ്രതിഭാസം കാന്റിയൻ ദർശനത്തിലെ പ്രതിഭാസമല്ല.[4] ഹുസ്സേളിന്റെ ദർശനത്തിൽ 'ഉള്ളതെല്ലാം' 'ഉദ്ദിശത' എന്ന ഘടനയിലൂടെ ബോധത്തിന് ലഭ്യമാക്കുകയാണ്. ഉദ്ദിശതയിലൂടെ രൂപമെടുക്കുന്ന യാഥാർത്ഥ്യമാണ് പ്രതിഭാസം. ഹുസ്സേൾ ഇതുമാത്രമാണു പറയാനാഗ്രഹിക്കുന്നത്: പുറത്തു ബോധത്തിനു വഴങ്ങാത്ത തനതുലോകമുണ്ടോ? ബോധലോകത്തിന്റെ പകർപ്പാണോ അത്? തുടങ്ങിയ ചോദ്യങ്ങൾ ഉദ്ദിശതയെ കൃത്യമായി മനസ്സിലാക്കിക്കഴിയുമ്പോൾ താനെ അപ്രത്യക്ഷമാകും.

ഉദ്ദിശതയുടെ ഘടനയിൽ വിരിയുന്ന ലോകവും വസ്തുക്കളും അർത്ഥവുമെല്ലാം ലോകമെന്നതിന്റെ നിലനില്പിനെക്കുറിച്ചും അതിലുള്ള മനുഷ്യവാസത്തെക്കുറിച്ചുമുള്ള വർത്തമാനമാണ്. ഇത്തരം വർത്തമാനത്തിലാകാൻ ലോകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള മുൻധാരണകളെ അകറ്റി നിർത്തേണ്ടത് അനിവാര്യമാണെന്ന് ഹുസ്സേൾ പറയുന്നു. പ്രകൃത്യായുള്ള മനോഭാവം (Natural Attitude) എന്ന് ഈ മുൻധാരണകളെ ഹുസ്സേൾ വിളിക്കുന്നു. ഉദാഹരണമായി, പുറത്തു വസ്തുക്കൾ ബോധമണ്ഡലത്തിൽനിന്ന് പൂർണ്ണമായി വേർതിരിഞ്ഞു നിൽക്കുന്നുവെന്ന ശാസ്ത്രവാദം പ്രകൃത്യായുള്ള മനോഭാവമാണ്. ഇത്തരം മനോഭാവങ്ങളെ വലയത്തിനുള്ളിലാക്കിയാൽ മാത്രമേ, (Bracketing the Natural Attitude എന്ന് ഹുസ്സേൾ) ഉദ്ദിശതയിലൂടെ വിരിയുന്ന മനുഷ്യാനുഭവങ്ങളെ (അതിനുള്ളിൽ രൂപപ്പെടുന്ന മനുഷ്യവ്യക്തിയും അയാൾക്ക് വസ്തുതയായി കിട്ടുന്ന വസ്തുവും) അതിന്റെ പുലരിയിൽതന്നെ ഒരാൾക്കു തൊടാനാകൂ. ഇങ്ങനെ ലഭ്യമാകുന്ന അനുഭവങ്ങളുടെ പലമയിൽനിന്ന് കോതിയെടുക്കുന്ന സത്തയാണ്(Essence) ഉദ്ദിശതയിലൂടെ ലഭിക്കുന്ന 'അറിവ്' എന്നതാണ് ഹുസ്സേളിന്റെ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയവാദങ്ങളുടെ കാമ്പ്.

2. ഹൈഡ്ഡഗറിന്റെ ഹുസ്സേൾ വിമർശവും വ്യാഖ്യാനാധിഷ്ഠിത പ്രതിഭാസ ദർശനവും

മനുഷ്യാനുഭവങ്ങളെ ഉണ്മയുമായി (Being) ബന്ധപ്പെടുത്തിയാണ് മാർട്ടിൻ ഹൈഡ്ഡഗർ തന്റെ പഠനങ്ങളിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്നത്. ഹുസ്സേൾ വികസിപ്പിച്ച പ്രതിഭാസതത്ത്വചിന്തയിലെ പ്രതിഭാസമെന്ന അനുഭവത്തെ മനുഷ്യ-ഉണ്മയിലെ (Da-Sein) അനുഭവവ്യാഖ്യാന സാധ്യതകളും അർത്ഥസ്ഥലികളുമായാണ് ഹൈഡ്ഡഗർ കാണുന്നത്. Da-Sein എന്ന മനുഷ്യ-ഉണ്മ (Being Human) തന്നെത്തന്നെയും തന്റെ അനുഭവലോകത്തെയും മറ്റു മനുഷ്യരുമായുള്ള ബന്ധങ്ങളെയും ചിരന്തരമായ ഇടപെടലുകളിലൂടെ, അന്വേഷണങ്ങളിലൂടെ, വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലൂടെ മനസ്സിലാക്കുന്നുവെന്ന് ഹൈഡ്ഡഗർ വിശദീകരിക്കുന്നു.

ഹുസ്സേളിന്റെ പിൽക്കാല പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ നിലപാടുകളെ വികസിപ്പിക്കുകയാണ് ഹൈഡ്ഗർ.

ഹുസ്സേളിന്റെ തത്ത്വചിന്തയിൽ, 'അറിയുന്ന ആൾ' (Subject) കൃത്യതയോടെ വ്യവച്ഛേദിച്ച് അറിയുന്ന 'പ്രതിഭാസം' (Phenomenon-Object-Meaning) കേവലം ഏകമായ അർത്ഥമല്ലെന്നും മറിച്ച് അർത്ഥങ്ങളുടെ നിരന്തരമായ വികാസപ്രക്രിയയാണെന്നും, അത് ചരിത്രത്തിലൂടെ നിരന്തരമായ വ്യാഖ്യാനമായി മുന്നേറുകയാണെന്നുമുള്ള ഹൈഡ്ഗറിന്റെ നിരീക്ഷണം പ്രസക്തമാണ്. ഈ അർത്ഥത്തിൽ, ഉണ്മ എന്നാൽ ചരിത്രത്തിനുള്ളിൽ ഭവിക്കുന്നതും ഭവപരമായ (Ontological) സാധ്യതകളുമാണ്. Da- Sein എന്ന 'അർത്ഥങ്ങളിലേക്ക് തെന്നിവീണ ഉണ്മാനുഭവം', അത് പിറന്ന അർത്ഥങ്ങളുടെയും വ്യാഖ്യാനങ്ങളുടെയും വലക്കണ്ണികളുടെ അതിരുകളിൽ ഒതുങ്ങുന്നില്ല. നിരന്തരമായ അർത്ഥസാധ്യതകളുടെ പ്രവാഹത്തിലേക്കാണ് അതു ജനിക്കുന്നത്.

മനുഷ്യാനുഭവം എന്നാൽ ഏകശിലാത്മകമായ അർത്ഥമല്ല; അത് വ്യാഖ്യാനാത്മകമാണ്. ബന്ധസമുച്ചയങ്ങളുടെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലൂടെ മനുഷ്യ-ഉണ്മയും നിരന്തരമായ വ്യാഖ്യാനമായി മാറുന്നു. വ്യാഖ്യാനത്തിലൂടെ നിയതമായ ഏതെങ്കിലും ഒരർത്ഥമായി അതു സ്വരൂപദർശനം നേടുന്നില്ല. ഹൈഡ്ഗറിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ, സമയവും ഭാഷയും ചേർന്നു നിർവ്വഹിക്കുന്ന ഉണ്മയുടെ സഞ്ചാരഗതിയും സാധ്യതകളും മരണമെന്ന 'അസാധ്യയനുഭവ'ത്തിലാണ് (Impossible Possibility) വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ അപാരമായ സാധ്യതയാകുന്നത്. മരണം എന്ന അനുഭവം പറയാൻ/ഭാഷയിലൂടെ ആശയമായി അത് പ്രകാശിപ്പിക്കാൻ, മരണാനുഭവത്തിന്റെ മനുഷ്യൻ നിലനിൽക്കുന്നില്ല എന്ന പ്രഹേളിക ഹൈഡ്ഗർ അവതരിപ്പിക്കുന്നു.[5] ഏതുതരം ബന്ധമാണ് ഇതെന്ന ചോദ്യത്തിലൂടെ ഉണ്മ കടന്നുപോകുന്നു. നിരന്തരമായ സാധ്യതകളുടെ പ്രവാഹത്തിലെ വിഭിന്നമായ തലമാണ് (Heterogeneous) മനുഷ്യരുടെ മരണം എന്ന അനുഭവം. മനുഷ്യോണ്മയുടെ ചിരന്തനവികാസവും അന്വേഷണവുമാണ് ഉണ്മയുടെ അനുഭവം എന്ന ആദ്യകാല ഹൈഡ്ഗേറിയൻ നിരീക്ഷണത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ, ഹുസ്സേളിന്റേതെന്നപോലെ ഹൈഡ്ഗറിന്റെ ദർശനവും മനുഷ്യജീവി- കേന്ദ്രിതമാണെന്ന വിമർശനത്തിന് മരണാനുഭവത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാന- അസാധ്യതയിലൂടെ (Being as being-unto death) ഹൈഡ്ഗർ മറുപടി തരുന്നു. ഉണ്മയുടെ സമ്മാനമായി, നൽകലായി മനുഷ്യാനുഭവങ്ങൾ മാറുന്നുവെന്ന പിൽക്കാലത്ത് ഹൈഡ്ഗർ തന്റെ ദാർശനിക നിലപാടുകളെ

വിശദമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

3. ശരീരബദ്ധബോധം– മെർലോപോണ്ടിയുടെ പ്രതിഭാസ വിജ്ഞാന വീക്ഷണങ്ങൾ

ഹുസ്സേളിന്റെ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാന പഠനങ്ങളിലെ ഉദ്ദിശതാഘടനയിലൂന്നിയ ബോധത്തെപ്പറ്റിയുള്ള വിചിന്തനങ്ങളെ ശരീരബദ്ധ ബോധഘടനയായി (Body-Consciousness, Embodied Subjectivity) മെർലോപോണ്ടി പുതുക്കി യെടുക്കുന്നു.[6] ഹുസ്സേളിന്റെ പഠനങ്ങളിൽ കർത്തൃത്വത്തിന്റെ (Subjectivity) നിർമ്മിതി ഉദ്ദിശതാഘടനയെ അപേക്ഷിച്ചുള്ളതാണ്. ഉടൽ - അനുഭവം ഉദ്ദിശതയിലൂടെ അറിവായി (Object) രൂപപ്പെടുമെങ്കിലും, ഉടലറിവിനെ അതിലംഘിക്കുന്ന അനുഭവമാണെന്ന് ഹുസ്സേൾ നിദർശിക്കുന്നുണ്ട്. മെർ ലോപോണ്ടിയുടെ തത്ത്വചിന്തയിൽ ഉടലിനെപ്പറ്റിയുള്ള വിചിന്തനങ്ങൾ കർത്തൃരൂപീകരണത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്ന പ്രഹേളികയെയും (Puzzle), രഹസ്യാത്മകതയെയും (Mystery) അനാവരണം ചെയ്യുന്നത് ഹുസ്സേളിന്റെ ഈ പാത പിൻപറ്റിയാണ്.

സ്പർശമെന്ന ഇന്ദ്രിയാനുഭവത്തിൽ ദ്വന്ദ്വസ്പർശം (Double Touch) എന്ന പ്രഹേളിക പ്രവർത്തിക്കുന്നതെങ്ങിനെയെന്ന് മെർലോപോണ്ടി വിവരിക്കു ന്നുണ്ട്. വലതുകരം കൊണ്ട് ഇടതുകൈയിൽ സ്പർശിക്കുമ്പോൾ ഒരേസമയം ഒരാൾ തൊടുന്നയാളും തൊടപ്പെടുന്നയാളുമാകുന്നുണ്ട് (Touching and being touched). ഇതിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു അനുഭവമണ്ഡലത്തിലേക്കോ അതിന്റെ സമയക്രമത്തിലേക്കോ കർത്തൃത്വമോ അറിവോ (തൊടുന്നയാൾ എന്ന കർത്തൃത്വവും തൊടപ്പെട്ടു എന്ന അറിവും) ചുരുക്കി ചേർക്കപ്പെടുന്നില്ല.[7]

എല്ലാ അറിവും, അറിയുന്ന ആളിന്റെ ബോധഘടനയിലേക്കെത്തി പ്പെടുന്നു എന്ന യുക്തിവിചാരത്തിന്റെ ഉറപ്പുകളെ മെർലോപോണ്ടി മറിക ടക്കുന്നത്, അറിവിന്റെ രൂപീകരണത്തിനു മുന്നേയുള്ള ഉടലനുഭവങ്ങളുടെ ലോകത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞുകൊണ്ടാണ്. ലോകത്തിലേക്കായിരിക്കുന്ന ഉടൽ, ബോധാനുഭവങ്ങളുടെ പുലരിത്തുടിപ്പിനു മുന്നേത്തന്നെ (Pre-Predicative എന്ന് മെർലോപോണ്ടി) ലോകമെന്ന അനുഭവമണ്ഡലത്തിൽ മേയുന്നുണ്ട്; പ്രഹേളികയുടെ ആനന്ദം അറിയുന്നുണ്ട്. ഇവിടെ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട കാര്യം 'മുന്നേ' എന്ന സമയസൂചനയാണ്. ഹുസ്സേളിന്റെ ഉദ്ദിശത- ഘടന തരുന്ന സമയക്രമത്തിന്റെ തുടർച്ചയോ ആരംഭമോ അല്ല മെർലോപോണ്ടി പറയുന്ന ശരീരബദ്ധ- ബോധത്തിന്റെ സമയം. ഉടലും ലോകവും ബോധവും കെട്ടു പിണയുന്ന (Intertwinning) ഇടത്തിന്റെ സമയവും ഭാഷയും ഭാഷണവും

തന്റെ പിൽക്കാല വിചിന്തനങ്ങളിലെ പ്രമേയമായി മെർലോപോണ്ടി അവതരിപ്പിക്കുന്നു. ഉടൽബോധം അർത്ഥരൂപീകരണ പ്രക്രിയകളെ കവിഞ്ഞുപോകുന്നെന്ന മെർലോപോണ്ടിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ പിൽക്കാല പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ പഠനങ്ങളെയും മാനവാനന്തരദർശന പഠനങ്ങളെയും ആഴത്തിൽ സ്വാധീനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

4. ഇമ്മാനുവൽ ലെവിനാസ്: അപരത്വവും സ്വത്വത്തിന്റെ നീതീകരണവും

ഹുസ്സേളിന്റെ പ്രതിഭാസതത്ത്വചിന്തയെയും ഹൈഡ്ഗറിന്റെ വ്യാഖ്യാനാത്മക പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തെയും മെർലോപോണ്ടിയുടെ ഉടൽ- ബോധ രൂപീകരണത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ദർശനങ്ങളെയും സൂക്ഷ്മമായി പഠിക്കുന്ന ഇമ്മാനുവൽ ലെവിനാസ് 'അപരത്വം' എന്ന ദർശനത്തിന്റെ (Otherness) ചിന്തകനാണ്. ഉണ്മയുടെ അന്വേഷിയായ 'Da-Sein'-ഉം ഉദ്ദിശതയുടെ ബോധഘടനയും അപരത്വമെന്ന അനുഭവത്തെ അവരവരുടെ അന്വേഷണ ഘടനയിലേക്ക് ചുരുക്കിയെഴുതാനുള്ള ശ്രമമാണെന്ന് ലെവിനാസ് പറയുന്നു. അറിവിന്റെ ഘടനയായ കേന്ദ്രതത്ത്വങ്ങൾക്കു വഴങ്ങാതെ അനുഭവങ്ങളുടെ മനുഷ്യകേന്ദ്രിതതത്ത്വങ്ങളെ പിളർന്നെത്തുന്ന അനുഭവമണ്ഡലമാണ് അപരത്വം. മനുഷ്യാനുഭവങ്ങളുടെ സ്വയം പൂർണ്ണതയെ (Totality) ഖണ്ഡിച്ച് അപാരതയുടെ (Transcendence) വിളിയൊച്ച കേൾക്കാനുള്ള ക്ഷണമായി അപരത്വത്തെ ലെവിനാസ് അവതരിപ്പിക്കുന്നു.[8]

അപാരത എന്ന സംജ്ഞ, വിഷയി -വിഷയ ദ്വന്ദ്വത്തെ പ്രശ്നവൽകരിക്കുന്ന സങ്കല്പനമാണ്. ഹുസ്സേളിന്റെയും ഹൈഡ്ഗറിന്റെയും ദർശനങ്ങളിലെ അന്തർകർത്തൃത്വ (Inter-Subectivity) ബന്ധത്തെപ്പറ്റിയുള്ള വിചിന്തനങ്ങളെ വികസിപ്പിക്കുകയാണ് ലെവിനാസ് ചെയ്യുന്നത്. ഹുസ്സേളിന്റെ തത്വചിന്താപരിശ്രമങ്ങളിലെ അതീത കർത്തൃത്വമായാലും (Transcendence Subectivity) മെർലോപോണ്ടിയുടെ തത്ത്വചിന്തയിലെ ശരീരബദ്ധ കർത്തൃത്വമായാലും (Embodied Subjectivity) ഹൈഡ്ഗറിന്റെ വിചിന്തനങ്ങളിലെ 'Ready-to-hand, Being-towards-death' തുടങ്ങിയ അനുഭവമണ്ഡലങ്ങളായാലും അടിസ്ഥാനപരമായി സമാനഘടനയുടെ (Homogeneity), മുൻകൂട്ടി തയ്യാറാക്കുന്ന ലക്ഷ്യത്തെ ഉന്നംവെക്കുന്ന (Teleological) ഘടന തന്നെയാണെന്നു ലെവിനാസ് നിരീക്ഷിക്കുന്നു.

മുഖാമുഖം (Face-to-face) നിൽക്കുന്ന മനുഷ്യർ പരസ്പരം അവരവരുടെ ബോധഘടനയിലേക്ക് അപരരെ കീഴ്പ്പെടുത്തുന്നതിനു പകരം

അപരത്വത്തിന്റെ നിലവിളിക്കുള്ള ഉത്തരമായി അവരവരെ അടിസ്ഥാന നീതിയായും ധർമ്മമായും ഉത്തരവാദിത്തമായും തിരിച്ചറിയുകയാണെന്നു ലെവിനാസ് പറയുന്നു. ഹൈഡ്ഗറിലെന്നതുപോലെ ഉണ്മയുടെ സാധ്യത യല്ല അപരത്വം. അത് അപാരതയുടെ ക്ഷണവും ഉണ്മയുടെ സാധ്യത എന്നതിന്റെ നിരാസവുമാണ്. അതുകൊണ്ട് തന്റെ തന്നെ (ലെവിനാസിന്റെ) തത്ത്വചിന്തയുടെയും തത്ത്വചിന്തയുടെ തന്നെയും അടിത്തറ, നീതിയുടെയും ധർമ്മത്തിന്റെയുമെന്നു ലെവിനാസ് പറയുന്നു- (Ethics is first philosophy). സത്താശാസ്ത്രം (Ontology) ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിനു ശേഷമാണ് (Ethics) ഉദയം ചെയ്യുന്നതെന്നാണു ലെവിനാസിന്റെ തത്ത്വചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാന വിവക്ഷ. നിലനിൽപ്പിന്റെ അവകാശങ്ങളെ (What right I have to exist എന്ന് ലെവിനാസ്) അടിസ്ഥാന ധർമ്മം (Fundamental Ethical) ചോദ്യം ചെയ്യുന്നു. അപരത്വത്തോടുള്ള എന്റെ അടിസ്ഥാന ഉത്തരവാദിത്തം (Fundamental Responsibility for the Other) ബോധഘടനയിലൂന്നിയ എന്റെ തീരുമാനമല്ല. തീരുമാനമെടുക്കാൻ പ്രാപ്തിയുള്ള യുക്തിഭദ്രതയുള്ള ഒരാളായി രൂപപ്പെടുന്ന തിനും മുന്നേ ഉത്തരവാദിത്തമായി മാറുന്ന അപാരതയിലാണ് ഞാനുള്ളത്. ഈ പ്രഹേളികയെ നേരിടുന്ന മനുഷ്യർ സ്വയം പര്യാപ്തതയുടെ വിച്ഛേദമാണ് (Rupture of Totality).

5. സമകാലീന മാനവാനന്തരപഠനങ്ങളും പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയവും– ചില നിരീക്ഷണങ്ങൾ

മാനവാനന്തര പഠനങ്ങൾ എന്നതുകൊണ്ടു വിവക്ഷിക്കുന്നതെന്താണെന്ന ചോദ്യം 'മനുഷ്യൻ' എന്ന സംജ്ഞയുടെ ദാർശനിക വിശദീകരണങ്ങളോട് ചേർന്നുവരുന്നതാണ്.[9] നവോത്ഥാനകാലം മുന്നോട്ടുവെച്ച മനുഷ്യസങ്കല്പ ങ്ങളിൽ യുക്തിവിചാരങ്ങളെ യടിസ്ഥാനമാക്കി മോചനത്തിലേയ്ക്കും വികാസ ത്തിലേയ്ക്കും നീങ്ങുന്ന മനുഷ്യസമൂഹങ്ങളെയാണ് വിഭാവനം ചെയ്തിരുന്നത്. അറിവിന്റെ ആധാരവും കേന്ദ്രവും അവരവർ തന്നെയെന്ന് മനുഷ്യർ തിരിച്ചറിയു ന്ന ഈ കാലഘട്ടത്തെ 'യുക്തി മുതിർന്ന കാലം'[10] എന്നു ഇമ്മാനുവൽ കാന്റ് വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. ചിന്തിക്കുന്നതിലൂടെയാണ് മനുഷ്യന്റെ നിലനിൽപ്പ് വ്യക്ത മാകുന്നതും സാധ്യമാകുന്നതും എന്ന നിഗമനത്തിലൂടെ 'മനുഷ്യൻ' എന്ന സങ്ക ല്പനത്തെ, 'ചിന്തിക്കുന്ന മനസ്സ് എന്ന ഞാൻ' (Cogito) എന്ന സംജ്ഞയോട് റെനെ ദെക്കാർത്ത് ചേർത്തുവെച്ചു. 'ചിന്തിക്കുന്നു ഞാൻ' എന്ന അനുഭവം ഒഴികെ ബാക്കിയെല്ലാം സംശയത്തിന് കീഴടങ്ങാം എന്ന മുൻധാരണയോടെ, 'ചിന്തിക്കണമെങ്കിൽ ഞാൻ ഉണ്ടാകണമല്ലോ' (Cogito Ergo Sum) എന്ന നി

ഗമനത്തിലേക്ക് ദെക്കാർത്തെ എത്തുകയാണ്. ഈയർത്ഥത്തിൽ എന്റെ ഉണ്മയുടെയടിത്തറ ചിന്തയാണ്. ഇതിന്റെ പൂർണ്ണതയാണ് ദൈവത്തിന്റെ അസ്ഥിത്വമെന്നും,ബാക്കിയനുഭവങ്ങളും അറിവുമെല്ലാം ഇന്ദ്രിയാനുഭവങ്ങളും അതിലൂടെ ആർജ്ജിക്കുന്ന ലോകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവുമെല്ലാം ചിന്തയുടെ ഉരകല്ലിന്മേൽ ഉരച്ച് അവയുടെ ഉണ്മയുടെ തരാതരം കണ്ടെത്തണമെന്നാണ ദെക്കാർത്തിന്റെ വിശദീകരണം. വിസ്തൃതി മാത്രം (Extension) ലക്ഷണമായ വസ്തുലോകം എന്ന സത്ത (Substance) മനസ്സിന്റെ ലക്ഷണമായ യുക്തിവിചാരത്തിന് (Thinking) കീഴടങ്ങി അവയുടെ അസ്തിത്വം കണ്ടെത്തുമെന്ന് സാരം.

യുക്തിവിചാരത്തിലേക്ക് മനുഷ്യാനുഭവങ്ങളെയും വസ്തുലോകത്തെയും വെട്ടിയൊതുക്കിയ കാർത്തേസ്യൻ വിചാരലോകത്തിനെതിരെയുള്ള കലഹവും വിശദീകരണങ്ങളുമാണ ചുരുക്കത്തിൽ, തത്ത്വചിന്താവിശകലനങ്ങളുടെ പിൽക്കാല ചരിത്രം ദെക്കാർത്ത് മുതൽ കാന്റ് വരെയും തുടർന്നുവരുന്ന ഹെഗലിയൻ ചിന്താപാരമ്പര്യങ്ങളെയും തത്ത്വചിന്താപരമായി പരിശോധിച്ചെത്തുന്നുണ്ട് പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയം.

പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയത്തിന്റെ ഹസ്സേളിയൻ തുടക്കം മുതൽ ഇങ്ങോട്ട്, പിൽക്കാലത്തെ തത്ത്വചിന്താപരമായ പ്രതിഭാസവിജ്ഞാനീയ അന്വേഷണങ്ങളിലെല്ലാം കർത്തൃ-അന്തർ കർത്തൃത്വത്തെയും, കർത്തൃ-അറിവ് സംജ്ഞാരൂപീകരണത്തെയും പറ്റിയുള്ള ഗഹനമായ പഠനങ്ങൾ നടക്കുന്നുണ്ട്. ഇവയിലെല്ലാം പൊതുവായി കാണുന്ന നിഗമനങ്ങൾ കർത്തൃത്വത്തിന്റേതും അറിവിന്റേതുമായ 'കവിയുന്ന' (Excess) മാനമാണ് (Dimension). കവിഞ്ഞുപോകുന്ന ഈ തലം, മുൻകൂർ ധാരണയായി രൂപപ്പെടുന്ന/ രൂപപ്പെട്ട മാനവസങ്കൽപ്പത്തിന്റെ തുടർച്ചയല്ല (Continuity); മറിച്ച് വിച്ഛേദവും (Rupture) പുതുമ (Novelty)യുമാണത്. നിലവിലുള്ള മനുഷ്യസങ്കല്പങ്ങളിലൊന്നിന്റെ ഭാഷയോ (Language and Saying) സമയക്രമമോ (Temporality) അവ പാലിക്കുന്നില്ല. നിലവിലെ മനുഷ്യസങ്കല്പത്തിന്റെ സമാനഘടനകളോട് (Homogeneity) വിയോജിച്ച്, അത് അപരത്വമെന്ന (Otherness) വിരുദ്ധഘടനയാകുന്നു (Heterogeneity).

കവിഞ്ഞുപോകുന്ന മാനത്തിന്റെ (Heterogeneity) എന്ന വിരുദ്ധതാസ്വഭാവം ഹെഗലിന്റെ ആന്റിതീസിസ് (Anti-thesis) പരികല്പനയല്ല; വിപരീത ദ്വന്ദ്വവുമല്ല. ഹെഗലിയൻ ആന്റിതീസിസും വിപരീത -ദ്വന്ദ്വ പരികല്പനയും (Binary Opposites) നിലവിലുള്ള സങ്കല്പനത്തിന്റെ മറുപിറവിയാണ്. നിലവിലുള്ളതിനോടു പൊക്കിൾക്കൊടി ബന്ധം നിലനിർത്തി മാത്രമേ

വിപരീതദ്വന്ദ്വത്തിന് നിലനിൽപ്പുള്ളൂ; വെളിച്ചത്തോട് ബന്ധപ്പെടാതെ ഇരുളിനെക്കുറിച്ചുള്ള വർത്തമാനം അസാധ്യമാകുന്നതുപോലെ.

6. നിഗമനം

മാനവാനന്തരവാദങ്ങളുടെ നിലപാടുകളിലെല്ലാം കാണുന്ന മാനവതാസങ്കല്പനിരാസത്തിന്റെ അടിത്തറ, Excess- Dimension (കവിയുന്ന ചിന്താമാനങ്ങൾ) എന്ന പരികല്പനയോട് ചേർന്നുപോകുന്നതാണ്. തത്ത്വചിന്തയിൽ രൂപമെടുക്കുന്ന ഏകശിലാത്മക (Homogeneous) മനുഷ്യസങ്കല്പത്തെ (Anthopos), അതിന്റെ ചിന്താതിർത്തികളിലെത്തിച്ച്, പൊട്ടിച്ചിതറുന്ന 'പലമയിലേക്ക്' (Multiplicity and Complexity) നീളുന്ന പരിശ്രമങ്ങളാണ് മാനവാനന്തരവാദങ്ങളുടെ കാമ്പ്. അവിടെ സാങ്കേതികവിദ്യയും ജൈവബന്ധവും മിത്തുകളും ദൈവവിചാരങ്ങളും ചിന്തനയുടെ വംശാവലികളും അവരവരുടെ ഇടങ്ങൾ കണ്ടെടുക്കുന്നുണ്ട്.

ഉറയൂരുന്ന പാമ്പിനെപ്പോലെ, തിരിഞ്ഞുനോട്ടങ്ങളിൽ വെളിവാകുന്ന മാനവസങ്കല്പനങ്ങളുടെ പരിമിതിയാണ് മാനവാനന്തരപഠനങ്ങളുടെ കുതിപ്പിനാധാരം. പിന്തിരിഞ്ഞുള്ള നോട്ടങ്ങളിൽ തെളിയുന്ന പ്രശ്നപരിസരം സൂചിതം (Reference) എന്ന സങ്കല്പനമാണ്. പടിയിറങ്ങി പോരുന്ന ഉണ്ണികൾ വീടിനെ മറക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും വീടകങ്ങൾ ഉണ്ണികളെ തുറിച്ചുനോക്കുന്നുണ്ട്.

മാനവാനന്തരത്തിലെ 'അനന്തരം' ഇനിയും മറക്കാനാവാത്ത ഇന്നലെകളുടെ ഓർമ്മകളായിരിക്കുമോയെന്ന അന്വേഷണവും 'ഓർമ്മ'കളെക്കുറിച്ചുള്ള പഠനത്തിൽ മാനവാനന്തരപഠനം ഓർത്തെടുക്കുന്നുണ്ട്. ഓർമ്മകൾ തുടർച്ചയല്ലെന്നും, വിച്ഛേദവും നിരാസവുമാണെന്നും പേർത്തും പേർത്തും പറയുമ്പോഴും, മാനവാനന്തരപഠനങ്ങളിൽ ഇപ്പോഴും തഴച്ചുനിൽക്കുന്ന വിചാരസംവർഗങ്ങളും സംപ്രത്യയങ്ങളും ഭാഷാശകലങ്ങളും പോയകാലത്തുനിന്നുള്ളവ തന്നെയെന്ന്, ഇനിയും വരാനിരിക്കുന്ന ഭാഷാ/ വിചാരസംവർഗങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയുള്ള മാനവാനന്തരകാലത്തിന്റെ കാത്തിരിപ്പിനിടയിലും ഗവേഷകർ തിരിച്ചറിയുന്നുണ്ട്.

കുറിപ്പുകൾ

1 Stephan Herbreclter, Post Humanism: A critical Analysis (New Delhi: Bloomsbury Academic India, 2018) pp. 1-73. See also. Rachel J. Crelliw, Craig N. Cipolla, etal. (Ed.), Archeological theory in Dialogue: Situating Relationality, Ontology, Post Humanism, and Indigenous Paradigms (Newyork: Routledge, 2021) pp.101- 130

2 മാർട്ടിൻ ഹൈഡഗ്ഗറിന്റെ ചിന്താസരണിയെ ലളിതമായും ആഴത്തിലും വിശദമാക്കുന്ന പഠനത്തിന് കാണുക: William J. Richardson S.J; Through Phenomenology to thought, Fourth Edition, Preface by Martin Heidegger (Newyork: Fordham University Press, 2003).

3 Intentimality എന്ന ആംഗലേയ പദത്തിന് തുല്യമായി 'ഉദ്ദിശത' എന്ന മലയാളം പദമാണ് ഇവിടെ ഉപയോഗിക്കുന്നത്. പ്രതിഭാസ വിജ്ഞാനീയത്തെക്കുറിച്ചുള്ള തന്റെ മലയാള പ്രബന്ധത്തിൽ പൗലോസ് മാർഗ്രിഗോറിയോസ് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന മലയാളം വാക്ക് 'ഉദ്ദേശനം' എന്നാണ്.

കാണുക; പൗലോസ് മാർ ഗ്രീഗോറിയോസ്, ദർശനത്തിന്റെ പൂക്കൾ (തേവര: ജനത പബ്ലിഷിംഗ്, ഇന്ത്യ, 1992) pp.352- 376.

4 Dan Zahavi, Phenomenology: The Basics (Newyork: Routledge, 2019) pp. 9-15.

5 പുരാതന ഗ്രീക്ക് തത്വചിന്തയിൽ Stoics-ന്റെ ഈ ആശയത്തെ തന്റെ ചിന്താപദ്ധതിയിലേക്ക് ഹൈഡ്ഗർ വിളക്കിച്ചേർക്കുന്നു.

See. Saitya Brata Das, Death, Time and the other: Ethics at the limit of Metaphysics (New Delhi: Aaakar Books, 2017)

6 Katherine J Morris, Starting with Merleau- Ponty (New Delhi: Bloomsbury, 2018) pp. 48-69.

7 Dermot Moran, Introduction to Phenomenology. (Newyork: Routledge, 2000) pp.413- 434.

8 Emmanuel Levines , Totality and Infinity: An Essay on Exteriority, Tr. Alphons Lingis (The Hague: Martinus Nijloff Publishers, 2002) pp. 49-50.

9 Frances & Merrando, Philosophical Post Humanism (New York: Bloomsbury Academic, 2019) pp.1- 60.

10 Immanuel Kant, Basic Writings of Kant, Ed. Allen W Wood, Tr. Thomas K. Abbott (Modern Library paper Back Edition, 2001) pp. 133-14.

Bibliography

1. Critchley Simon, A Companion to Continental Philosophy, Blackwell, NY, 1998
2. Hand, Sean, Ed. The Levinas Reader, Blackwell, NY, 1989

3. Herbreclter, Stephan, Post- Humanism : A Critical Analysis, Bloomsbury, N. Delhi, 2018.
4. Heidegger, Martin Being and Time, Tr. Joan Stambaugh, State University Press, NY, 1996
5. Husserl, Edmund, Cartesian Meditations: An Introduction to Phenomenology, Tr. Dorin Cairns, Springer, 1960
6. J. Morris, Katherine, Starting with Merleau-Ponty, Bloomsbury, N. Delhi, 2018.
7. Kearney Richard, The Continental Philosophy Reader, Routledge, NY, 1996
8. Levinas, Emmanuel, Totality and Infinity: An Essay On Exteriority, Tr. Alphonso Lingis, Martin Nijjoff Publishers, 2002
9. Merleau-Ponty, Maurice, Phenomenology of Perception, Tr. Donald A. Landes, Routledge, NY, 2012
10. Moran, Dermot, Introduction to Phenomenology, Routledge, NY, 2000.
11. Richardson J. Through Phenomenology to Thought, Fordham University Press, NY, 2003.
12. West, David, An Introduction to Continental Philosophy, Polity Press, NY, 1996.

email- gasparalbey@gmail.com